

VEKAM 2021 ARAŞTIRMA SUNUMLARI

26 Kasım 2021

İTALYAN SEYYAHLARIN GÖZÜYLE ANKARA: ANCYRA, ANGORA, ANKARA; TARİH, TEKERRÜR, DÖNÜŞÜM

Doç. Dr. Bülent Ayyıldız, Ankara Üniversitesi

Bu çalışmada Ankara'nın geçirdiği dönüşümler temel olarak İtalyan seyyah ve bilginlerin gözlemleri açısından değerlendirilmiştir. İtalyanların gözlemlerini ve İtalyan kaynaklarını önemli kılan, diğer ülkelerin seyyah ve bilginlerinin eserlerine nazaran neredeyse hiç çalışılmamış olmalarıdır. Diğer açıdan geçmiői neredeyse 1000'li yıllara uzanan Türk-İtalyan ilişkileri düşünöldüğünde, İtalyanların Türkleri en iyi tanıyan ve tanıtan ulus olduğunu söylemek yanlış olmaz. Bu hususta Pietro della Valle, Padre Ferraguto, Giambattista Donà ve Giambattista Toderini gibi Osmanlı Dönemi İtalyan bilgilerini, Cumhuriyet döneminde ise Antonio Canova, Giulio Mongeri, Luigi Bonelli, Ettore Rossi ve Alessio Bombaci gibi isimleri hatırlamak yeterli olacaktır. Nitekim, bu noktadan yola çıkarak, "İtalyan Seyyahların Gözüyle Ankara: Ancyra, Angora, Ankara" ana başlığını taşıyan bu çalışmanın amacı Domenico Sestini (1750-1832), Corrado Alvaro (1895-1956), Antonio Baldini (1889-1962) gibi seyyah ve bilginlerin eserlerinden yola çıkarak "Ankara" şehrine ait bir tarihsel dönüşüm hikayesi ortaya koyulmuştur. Ayrıca, kuramsal çerçevenin ilk çıkış noktasını İtalyan araőtirmacı Luigi Monga'nın "Travel and Travel Writing: An Historical Overview of Hodoeporics", başlıklı makalesinde detaylı bir şekilde ele aldığı "L'Odeporica/Hodoeporic" kavramı oluşturmakla birlikte, çalışmanın özünde İtalyanca kaynaklar vasıtasıyla Ankara'ya dair yeni bir bakış açısı oluşturulmasında ve adı geçen seyyahlar ile kültür insanların seyahat nedenlerinden yola çıkarak da Ankara'nın İtalyan gözünde önemine ve tarihsel konumuna ilişkin yeni bilgiler sunma arayışı yatmaktadır. Bu nedenle de, hem Osmanlı İmparatorluğu hem de Cumhuriyet Dönemi'nde kültür ve sanat ortamına yadsınamaz değerde katkıları olan İtalyanların, Ankara gözlemleri bizler için farklı bir önem kazanmaktadır.

1940'LI YILLARDA İNGİLİZ KÜLTÜR HEYETİ'NİN ANKARA'DA AÇTIĞI KÜLTÜREL PROPAGANDA AMAÇLI SERGİLER

Arş. Gör. Dr. Esra ÖZKAN KOÇ, Karadeniz Teknik Üniversitesi

Arş. Gör. Dr. Raziye Çiğdem ÖNAL, Karadeniz Teknik Üniversitesi

II. Dünya Savaşı boyunca özellikle Almanya ve İngiltere başta olmak üzere mihver ve müttefik devletler, Türkiye'nin kendi yanlarında savaşa girmesi için ülke sınırları içerisinde bir takım propaganda faaliyetlerinde bulunmuşlardır. Propagandayı en iyi kullanan/kurgulayan ülkelerden biri olan İngiltere, 1934 yılında İngiliz Kültür Heyeti'ni (British Council) kurarak film, konferans, dil kursları gibi faaliyetlerle İngiltere'nin dilini, kültürel birikimini, sanat ve mimarisini diğer ülkelere tanıtmayı amaçlamıştır. 1940 yılında başkent Ankara'da ilk ofisini açan heyet, çalışmalarıyla ülke içinde geniş bir kamuoyu yaratmış ve iki ülke arasındaki diplomatik ilişkileri güçlendirmeyi başarmıştır.

Kitlelere ulaşmanın en önemli temsil mekânlarından biri olan sergiler, 1940'lı yıllar boyunca kültürel propagandanın etkin bir aracı olarak kullanılmıştır. Bu amaçla İngiliz Kültür Heyeti tarafından başkent Ankara'da resim, grafik, mimari ve fotoğraf başta olmak üzere sanatın farklı türlerinde açılan sergiler; iki ülke yetkililerinin bir araya gelerek yakın ilişkiler kurmasına imkân tanımış; bir bakıma İngiltere'nin Türkiye'de yürüttüğü propagandaya hizmet etmiştir. Heyet, Türkiye içerisinde düzenlemiş olduğu sergilerde, savaşmakta olan ülkesinin güçlü ve parlıtlı yönlerini ön plana çıkararak, Türkiye'yi savaşta ve sonrasında ittifak bir ülke olarak yanına çekmeyi hedeflemiştir.

İngiltere, her ne kadar Türkiye'nin kendi yanında savaşa girmesi konusundaki amacına ulaşmasa da, İngiliz Kültür Heyeti'nin ülke içerisinde yürüttüğü faaliyetlerle kendi dilini, kültürünü, yaşantısını ülke içerisinde tanıtmayı başarmış; savaş sonrasında da Türk-İngiliz ilişkilerinin dostane bir zemine oturtulmasını sağlamıştır.

1940'lı yıllarda İngiliz Kültür Heyeti tarafından Ankara'da kültürel propaganda amaçlı açılan sergilere odaklanılan bu çalışma kapsamında; arşiv belgeleri, süreli yayınlarda çıkan haberler ve sergi kataloglarından elde edilen bilgiler çerçevesinde sergilerin açıldığı tarihler, mekânlar, sergilenen eserlerin ve bu sergilere Türk Hükümeti'nin, halkın ve basının bakışının nasıl olduğuna dair sorulara yanıtlar aranmıştır.

1950 – 2000 YILLARI ARASINDA ANKARA’DA SERGİ MEKÂNLARI VE GALERİLER

Mine Bican, Doktora Öğrencisi, Hacettepe Üniversitesi

Cumhuriyet ideolojisinin temellerinin atıldığı başkent Ankara, modern Türkiye’nin kültürel kimliğinin belirlendiği ve aynı zamanda birçok sanat ve kültür etkinliğinin sistemli bir şekilde yaşantımıza kazandırıldığı yerdir. Cumhuriyet’in yöneticileri, Ankara’nın yalnızca siyasetin başkenti değil, aynı ölçüde kültürün de başkenti olması yönünde uyguladıkları politikalarla, 1950’li yıllara kadar ideallerini gerçekleştirebilmişlerdir. 1946’da, çok partili dönemle birlikte, sanat ve kültür alanında devlet desteği azalmış, sanat alanı sivil kuruluşlar ve şahıslar aracılığıyla etkinliklerini sürdürmüş, kendine alan açmaya devam etmiştir. 1950 ve 2000 yılları arasında Ankara’da düzenlenen sergi etkinliklerinde kullanılan adresleri belirlemeyi amaçlayan bu çalışmada, çeşitli süreli yayın taramaları, Ankaralı sanatçıların kişisel arşivlerinin incelenmesi ile sanatçılar ve galericilerle yapılan sözlü tarih çalışmalarından saptanmaya çalışılmıştır. Ulaşılan her sergi etkinliği tablolaştırılarak, yaklaşık bir sayısal veri elde edilmiştir. Tabloya dâhil olan toplamda 5426 adet sergi faaliyeti kaydedilmiştir. 50 yıllık zaman diliminde fazlaca galeri açılmış ancak çoğunlukla ekonomik sebeplerden kapanmıştır. 1980 sonrası dönemde liberal ekonomi politikaları, holding ve şirket sahiplerinin sanatla ilişkisini başlatmıştır. Bu durum, önemli oranda iş insanını hem sanat mekânı yaratma hem de sanatın alıcısı olma konumuna getirmiştir. Sergi mekânları, sergileme ihtiyacını karşılayan önemli merkezler olarak addedilmiş, galeriler ise belirli bir vizyon geliştirmiş, portfolyolara sahip mekânlar olarak değerlendirilmiştir. Araştırma süresi kapsamında ulaşılan verilere göre, Ankara’daki sergi mekânları ve galerilerinin yarım asırlık süreçteki sayısı toplamda 272 adettir. 2000 yılı öncesinde açılmış ve günümüzde faaliyetlerini sürdürenlerin sayısı ise 75’tir. Bunların arasında sadece 15’i özel galeri işlevinde olup, diğerleri ise eğitim kurumlarına, bankalara, yabancı kültür merkezlerine, resmî kurumlara, müzelere, büyükelçiliklere, otellere, belediyelerin kültür merkezlerine ve diğer kuruluşlara aittir.

ANKARA ÇANKAYA’DA DÖNÜŞEN KENTİN YAŞLILARININ DENEYİM VE BELLEĞİ

Dr. Nehir Durna

Bu çalışma kapsamında 1940’lı yılların sonundan günümüze kadar gelen süreçte sözlü tarih aracılığıyla Ankara’da gündelik hayat pratiklerinin, toplumsal ilişkilerin ve mekânın dönüşümü yerel halkın belleğine başvurularak analiz edilmektedir. Ankara’nın Çankaya ilçesinde yaşayan altmış yaş üstü yurttaşların belleklerinde kalanlardan hareketle Ankara’nın belli başlı bellek mekânlarındaki değişim ve bu değişimin mekânı deneyimleyenler tarafından nasıl algılandığı ve değerlendirildiği araştırmanın konusunu oluşturmaktadır. Araştırma için Çankaya ilçesinin seçilmesindeki en önemli neden bu ilçenin özellikle

bazı semtlerinden son yirmi yıl içinde Ankara'nın çeperine kurulmuş olan uydu kentlere gerçekleşen hızlı göçle beraber bu semtlerin artık büyük ölçüde belli bir yaş üstü yalnız insanların ikamet ettiği yerler haline gelmesidir. Bu nedenle bu semtlerde yaşayan 60 yaş üstündeki kişiler araştırma evrenini oluşturmaktadır. Görüşülen kişilerin hatırladıkları, çalışmanın verileri açısından hayati önemde olduğu için, bu kişilerin yaş aralıkları belli bir zaman öncesini net ve sağlıklı bir biçimde hatırlıyor olmaları dikkate alınarak belirlenmiştir. Modernleşme ve kapitalist üretim ilişkilerinin mekâna nüfuz etmesi ve mekânı dönüştürmesi, zincirleme olarak gündelik hayat pratiklerini de dönüştürmektedir. Bu çalışmada da belleklerde kalanlardan yola çıkarak Ankara'nın kültürünün ve gündelik hayat pratiklerinin uğradığı dönüşüm ve bu dönüşümden etkilenen bireylerin deneyimleri incelenmiştir.

TARİHSEL SÜREÇTE SOKAK VE CADDELERİN GÖRSEL ESTETİK KALİTESİNDE MEYDANA GELEN DEĞİŞİMİ DEĞERLENDİRMEDE BİR MODEL ÖNERİSİ: ANKARA'NIN ULUS VE KIZILAY KENT MERKEZLERİ ÖRNEĞİ

Prof. Dr. Ayşe Tekel, Gazi Üniversitesi

Kentler tarihsel süreç içerisinde ekonomik, sosyal ve politik kararlar doğrultusunda değişmekte ve dönüşmekte, bu süreç kentlerdeki sokak ve caddelerin görsel estetik kalitelerini olumlu yada olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Sokak ve caddelerin görsel estetik kalitelerinin korunması, iyileştirilmesi ve geliştirilmesi kentin görsel karakterinin sürdürülebilirliğini sağlamakta, bireylerin yaşam kalitesini arttırmakta, kolektif kimliğin, mekâna aidiyetin ve güçlü kent imajlarının oluşumuna aracılık etmektedir. Sokak ve caddelerin görsel estetik kalitesini iyileştirmek ve geliştirmek için öncelikle görsel estetik kaliteyi etkileyen unsurların tespit edilmesi gerekmektedir. Bu çalışmada, Ankara'nın Ulus ve Kızılay kent merkezleri ve yakın çevresinde meydana gelen değişim ve dönüşüm sürecinin sokak ve cadde görünümlerinin görsel estetik kalitesine etkisi, tarihî ve güncel sokak görüntüleri üzerinden karşılaştırmalı olarak fraktal analize dayalı nicel ve nitel araştırma yöntemlerinin birarada kullanıldığı özgün bir model ile sorgulanmaktadır. Çalışmanın sonuçları farklı dönemlere ait sokak görüntüleri üzerinden karşılaştırmalı sorgulamalar yapılarak kentsel mekânların görsel estetik kalitesini etkileyen unsurlara ilişkin önemli ipuçlarına ulaşılabileceğini göstermektedir.

YENİ BİR ULUS İNŞA ETMEK: TÜRKİYE CUMHURİYETİ'NİN İLK YILLARINDA ANKARA'DA BETONARME KULLANIMI, 1923-1938

Dr. Öğretim Üyesi Gökhan Tunç, Atılım Üniversitesi

Prof. Dr. Tanfer Emin Tunç, Hacettepe Üniversitesi

Günümüzde betonarme, Türkiye'de yaygın olarak kullanılan bir yapı malzemesidir. Betonarmenin tarihi 1850'lere kadar uzansa da, Türkiye'de ve özellikle İstanbul'daki bir dizi geç Osmanlı dönemindeki yapılarda ilk kez yirminci yüzyılın başlarında kullanıldığı görülmektedir. Ancak 1920'lerde betonarme, yeni başkentte ilk defa Etnografya (Etnoğrafya) Müzesi gibi erken cumhuriyet binalarında yaygın olarak kullanılmaya başlanmıştır. Fakat bu modern yapı malzemesinin Ankara'da ve Türkiye genelinde yaygın olarak kullanımının neden bu kadar geciktiği konusunda çok az şey bilinmektedir. Ayrıca, betonarmenin Türk inşaat tarihi üzerindeki etkisi ile Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk yıllarındaki (1923-1938) kullanımında yaşanan zorluklar da şimdiye kadar yapılan çalışmalarda etraflı olarak incelenmemiştir. Bu çalışma ile amaçlanan, 1923 ve 1938 yılları arasında Ankara'da inşa edilen betonarme yapılarına odaklanmak, Türk inşaat tarihi ve kentsel gelişimi konusundaki mevcut bilgi, görüş ve düşüncelerde yer alan bu boşluğu doldurmaktır. Ankara'nın binaları, özellikle kamusal kullanım için tasarlananlar, bu dönemde sembolik olarak oldukça önemli bir görev üstlenmiştir, öyle ki yeni başkent, Osmanlı İmparatorluğu'na 470 yıl (1453-1923) hizmet eden eski başkent İstanbul'dan farklılaşarak modern bir kimlik yaratılmaya çalışılmıştır. Bu çalışmanın ortaya koyacağı üzere, betonarme gibi yeni yapı teknolojilerinin özellikle sosyal ve politik anlatıdaki rolleri büyük önem teşkil etse de, kentsel gelişim açısından yarattıkları ve kazanımları yeterince irdelenmemiştir. Benzer durum, Türk ve yabancı mühendisler, mimarlar, müteahhitler ve zanaatkarların yine kentsel gelişimdeki rolleri göz önüne alındığında, ahşap/yığıma inşaat tekniğinden betonarme inşaat tekniğine geçişleri sırasında yaşadıkları teknik, finansal ve kültürel anlamdaki zorlukları da benzerlik sergilemektedir. Bu çalışma ile eksik kalan bu alanları da içine kapsayacak türden bilimsel bir araştırma yapılmıştır.

KATI ATIK EMEKÇİLERİNİN YAŞAMSAL PRATİKLERİ ÜZERİNE SOSYO-POLİTİK BİR ANALİZ: ANKARA ÖRNEĞİ

Arş. Gör. Saitcan Güngördü, Ankara Üniversitesi

Prof. Dr. Nurettin Özgen, Ankara Üniversitesi

Gelişmekte olan ülkelerde geri dönüşüm sektörü, enformelden formele doğru hızlı bir biçimde değişmektedir. Türkiye'de özellikle 2000'lerden sonra hızlanan bu değişim süreci, enformel olarak çalışan atık emekçilerinin iş ve yaşam koşullarını tehdit eder hale gelmiştir. Bu araştırma, Türkiye'de

formelleşen geri dönüşüm sektöründe çoklu dezavantajlıklara maruz kalan atık emekçilerinin yaşamsal pratiklerine Ankara örneğinde odaklanmaktadır. Atık emekçilerinin gündelik yaşamdaki *politik, ekonomik, mekânsal* ve *psiko-sosyal* boyuttaki etkileşimlerini inceleyen çalışma, nitel araştırma yöntemiyle yapılandırılmıştır. Ankara'nın 3 metropol ilçesinde (Altındağ, Çankaya ve Keçiören) yürütülen çalışmada atık emekçiliğiyle geçimini sağlayan 70 katılımcıyla gerçekleştirilen *yarı yapılandırılmış görüşme* ve *katılımcı gözlem* tekniklerine başvurulmuştur. Çalışmanın sonuçları; politik ve ekonomik açıdan dezavantajlı bir grup olan atık emekçilerinin, mekânsal ve psiko-sosyal boyutlarıyla da dışlandıklarına işaret etmektedir. Araştırma, atık emekçilerinin mevcut sorunlarına ilişkin çözüm önerileri geliştirmeyi ve atık emekçilerinin dahil olduğu bir geri dönüşüm sektörünün temelini oluşturmayı amaçlamaktadır.

MEKANIN ÜRETİMİ VE SOSYAL UYUM: ANKARA'NIN DEMİRLİBAHÇE MAHALLESİ'NDEKİ ROMANLAR, IRAKLILAR VE YEREL HALK*

Hakkı Ozan Karayigit, Doktora öğrencisi, Syracuse Üniversitesi

Bu araştırma Ankara'nın Demirlibahçe mahallesindeki dört ana sokakta gerçekleşen sosyo-mekansal dönüşümlere dayalı mekan üretim sürecini incelemektedir. Roman, Irak'ın Telafer şehrinde gelen göçmen ve yerel halktan oluşan üç grubun yoğunlukla bulunduğu bu dört farklı sokağa odaklanarak, çalışma ilk olarak bu sokaklarda gerçekleşen mekan üretimi pratiklerinin sosyal uyumu yerel ölçekte nasıl sekteye uğrattığını ortaya koymaktadır. 2014 yılında Iraklı göçmenlerin yoğun bir şekilde mahalleye gelmesine bağlı olarak bu sokaklar, günümüzde tansiyonu yoğun bir şekilde gerçekleşen mekânsal pratiklere ev sahipliği yapmaktadır. Bu doğrultuda, etnografik saha araştırmasına dayanarak ikinci olarak göçmenlerin mekânsal pratiklerinin aidiyet oluşumuna etkisi ve bu etkinin Romanlar ve yerel halk arasındaki hali hazırda mevcut olan sosyal uyuma katkısı tartışılacaktır. Uygunluk ve kartopu örnekleme ile gerçekleştirilen toplamda 60 adet derinlemesine ve grup mülakatları vesilesiyle sosyal uyum alanında yapılan çalışma ve projelere eleştirel bir bakış açısı sunmak amaçlanmaktadır. Nihai olarak bu araştırma, göçmenlerin mekan ve topluma uyum süreçlerini değerlendirerek Demirlibahçe Mahallesi'nde gerçekleşmekte olan sosyo-mekansal dönüşümleri ortaya koymayı amaçlamaktadır.

*Bu çalışma Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kentsel Politika Planlama ve Yerel Yönetimler Ana Bilim Dalı'nda Prof. Dr. Helga Rittersberger-Tiliç danışmanlığında yürütülmekte yüksek lisans çalışmasının bir parçasıdır.